

"Стратегічний" погляд на майбутнє бібліотечного розвитку

Воскобойнікова-Гузєва О.
Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / Олена Воскобойнікова-Гузєва ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; наук. ред. Г. І. Ковальчук. — К. : Академперіодика, 2014. — 362 с.

Інформаційний світ змінюється, стрімко наближуючи майбутнє. Зміни революційного характеру переживає і соціальний інститут бібліотеки: інтернет-обслуговування, електронні книжки і читанки, роботи-помічники тощо. Водночас зовнішні впливи спричиняють масштабні трансформації "внутрішнього" світу бібліотеки — впровадження нових методик, наповнення новим змістом традиційних функцій, формування принципово нових підрозділів, оновлення і набуття нових форм і змісту взаємодії бібліотеки і користувача.

Якою бути бібліотеці XXI століття? Відповідь значною мірою визначається сучасними стратегіями розвитку бібліотечних інституцій, що спрямовують бібліотечну діяльність у певному напрямі. Вдалою спробою охопити науковим поглядом цю проблему стало монографічне дослідження О. Воскобойнікової-Гузєвої "Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація", яке, з огляду на актуальність питань, що в ньому розглядаються, є, безперечно, на часі.

Метою монографії, як зазначено в передмові, є осмислення сучасного етапу бібліотечно-інформаційної діяльності з позицій вироблення узагальненої модернізаційної моделі розвитку бібліотечно-інформаційних установ, що, на думку автора, може бути використана як універсальна і для національної бібліотечно-інформаційної системи, і для окремої бібліотечно-інформаційної установи.

Така модель дасть змогу визначити перспективні напрями розвитку бібліотечно-інформаційного комплексу (технологічна, соціальна та інституційна модернізація), збагатити його завдання і функції у контексті переходу до знаннєвого, інформаційного суспільства (забезпечуються ідеологічною, інноваційною та інвестиційною складовими моделі), отримати кінцевий результат на рівні "світового стандарту" усіх напрямів бібліотечно-інформаційної діяльності.

Автор переконливо обґрунтовує актуальність досліджуваної проблеми, подає її розгорнуто історіографію, характеризує джерельну базу, наукові принципи, методи і підходи, на засадах яких було комплексно досліджено окреслені в монографії питання. Привертає увагу виконання роботи на основі широкого кола джерел і літератури, як вітчизняних, так і зарубіжних, деякі з яких було вперше введено до вітчизняного наукового обігу.

Монографічне дослідження відрізняється стрункою логічною структурою. У п'яти розділах автор послідовно розглядає еволюцію поглядів на розвиток та наукове забезпечення бібліотечно-інформаційної сфери, стратегії удосконалення діяльності бібліотек, загальносвітові підходи до вітчизняних бібліотек як соціокультурних об'єктів та інформаційно-технологічних комплексів, програмні, проектні та модернізаційні моделі розвитку бібліотечно-інформаційних установ України.

Перший розділ присвячений загальному аналізу еволюції бібліотечно-інформаційної сфери, висвітленню зміни бібліотечно-інформаційної парадигми в період суспільних

трансформацій кінця XX — початку XXI ст., розкриттю концептуальних підходів до дослідження та побудови стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери, характеристики джерельної бази, основних понять та методологічних засад. Автор обґрунтовує трансформації у бібліотечно-інформаційній парадигмі, пов'язані з умовним переходом бібліотечно-інформаційного соціального інституту зі сфери обслуговування (освітнього, наукового, культурного) у сферу інформаційного виробництва з розширенням та інтенсифікацією впливу бібліотечно-інформаційної системи на різні галузі суспільного розвитку.

У другому розділі розкрито інституційні складові наукового забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності в Україні, представлено наукові дослідження національних і державних бібліотек України, окреслено проблеми стратегічного, комунікаційного та ресурсного розвитку бібліотечно-інформаційної діяльності у монографічних і дисертаційних дослідженнях вітчизняних науковців. Автор переконливо доводить зміну акцентів у бібліотечно-інформаційних дослідженнях початку XXI ст. у бік вивчення питань стратегічного, комунікаційного та ресурсного розвитку, зокрема різних аспектів інформаційно-комунікаційних стратегій діяльності бібліотек, розробки проблемного поля з міждисциплінарних позицій.

Аналізу і висвітленню генезису фахових уявлень щодо розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України у програмних та проектних документах 90-х рр. XX ст. — першого десятиліття 2000-х рр. та пріоритетів державної політики присвячено третій розділ монографічного дослідження.

У четвертому розділі рецензованої праці представлено узагальнення тенденцій функціонального розвитку, оновлення інформаційного простору та архітектури інформаційно-бібліотечних комплексів, розкрито питання стратегічного управління та реорганізації, функціонування управлінських, організаційних та технологічних структур провідних бібліотек світу початку 2000-х рр. Окрему увагу автор приділила розгляду трансформації загальних стратегій розвитку — від планування до менеджменту — та модернізації на етапі опанування цифрових технологій.

Останній розділ монографії присвячений висвітленню методологічного підґрунтя вироблення та аналізу базових складових та механізмів реалізації модернізаційних моделей розвитку бібліотечно-інформаційних установ України. Слід зазначити, що О. Воскобойнікова-Гузєва акцентує увагу на інтелектуалізації інформаційних технологій, впровадженні тренінгової системи, дистанційного навчання, зміні економічних і правових механізмів регулювання інвестування та виробництва інформаційних продуктів і послуг, структурній модернізації, виробленні та впровадженні маркетингових стратегій.

Загалом, викладені автором у монографії положення є чітко сформульованими і обґрунтованими, мають наукову новизну і практичне значення і, безсумнівно, збагатять здобутки вітчизняного бібліотечно-інформаційного знання.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що монографія О. Воскобойнікової-Гузєвої є оригінальною, масштабною, завершеною науковою роботою, яка буде затребуваною науковцями і практиками у сфері бібліотечно-інформаційних технологій, спонукатиме фахівців бібліотечно-інформаційної, видавничої та освітньої сфери до дискусій, консолідації та прийняття рішень.

Тетяна Гранчак,
доктор соціальних комунікацій, старший науковий співробітник, завідувач відділом НБУВ

Надійшла до редакції 2 червня 2014 року